

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Cultura 14(4) 2022

ISSN 2083-7275

DOI 10.24917/20837275.14.4.14

Jakub Kosek

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID 0000-0001-7664-4599

Sprawozdanie z panelu konferencyjnego *Współczesne kulturoznawstwo medialne – nowe strategie, praktyki, artykulacje, pola i metody badania* w ramach IV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego pt. „Przyszłości kultury. Genealogie, imaginaria, działania”, Uniwersytet Wrocławski, 15–17 września 2022 roku

Problematyka IV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego, który odbył się w dniach 15–17 września 2022 roku na terenie Uniwersytetu Wrocławskiego, koncentrowała się wokół kilku pojemnych i inspirujących haseł, takich jak przyszłości kultury, kulturowe genealogie, imaginaria oraz wynikające z nich działania. Istotnymi punktami wydarzenia były cztery sesje plenarne, panel otwierający obrady zatytułowany *Świat pojęć własnych – ekumena polska; Architektonika zmysłów: sensoria, hierarchie i (re)konfiguracje* oraz kolejny: *Niech żyją zmarli* z gościnnym udziałem Olgi Tokarczuk w drugim dniu Zjazdu, a także wieńcząca ostatni dzień sesja *Kulturoznawstwo jako data science. Założenia – metody – narzędzia*.

Podczas trzech dni wydarzenia odbyło się aż dwadzieścia sesji panelowych, poświęconych między innymi społecznym obiegom wiedzy, zmianom klimatycznym, wizjom przyszłości we współczesnej duchowości, antropocentryzmowi po posthumanizmie, (re)terytorializacji polskiego groznawstwa, chłopskim genealogiom i wiejskim imaginariom, ontologicznej polityce, seksualności w erze biomedycyny, upowszechnianiu nauki, imaginariom feministycznym czy współczesnemu kulturoznawstwu medialnemu. W tym miejscu szczególną uwagę zwrócimy na ostatni z wymienionych paneli, którego problematyka wyraźnie koresponduje z profilem tematycznym periodyku „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura”.

Organizatorką sesji zatytułowanej *Współczesne kulturoznawstwo medialne – nowe strategie, praktyki, artykulacje, pola i metody badania*, która odbyła się 17 września 2022 roku była medioznawczyni prof. dr hab. Agnieszka Ogonowska, kierująca Katedrą Mediów i Badań Kulturowych w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Po słowie wstępnym koordynatorki panelu i uroczystym powitaniu zebranych gości oraz prelegentek i prelegentów jako

pierwsza głos zabrała dr Małgorzata Dancewicz-Pawlik, reprezentująca Uniwersytet Wrocławski. Kulturoznawczynię interesowała estetyka krytyczna oraz jej możliwości w analizie mechanizmów neurokognitywnego kapitalizmu. Badaczka, charakteryzując działalność grupy twórców i teoretyków sztuki nowych mediów – aktywistów neuroestetycznych – starała się odnaleźć odpowiedzi na następujące pytania badawcze: jakie są estetyczne implikacje neurokognitywnego kapitalizmu? Jakie korzyści mogłyby wnieść do badań praktyk kulturowych podobne badania estetyczne? Czy estetyka krytyczna może być skuteczna w takich samych kategoriach, w jakich rozważana jest skuteczność sztuki krytycznej?

Wystąpienie profesor Uniwersytetu w Białymstoku dr hab. Alicji Kisielewskiej dotyczyło z kolei zakresu praktyk objętych etykietą *binge-watching* w kontekście ewolucji „kultury użytkowania” telewizji. W celu rozważenia miejsca tej praktyki wśród innych działań związanych z użytkowaniem telewizji badaczka podjęła się określenia zróżnicowanych wzorców jej zastosowania. Z zainicjowanym przez medioznawczynię tematem korespondował w pewnym zakresie referat prof. UwB dra hab. Krzysztofa Arcimowicza, zogniskowany wokół postaci antybohaterów w neoserialach. Socjologa kultury interesowały m.in. kwestie dotyczące „formalnych” cech neoseriali, modeli męskości reprezentowanych przez antybohaterów, strategie dyskursywne wykorzystywane przez twórców/-czynie neoseriali w kreowaniu postaci oraz zaplecze teoretyczno-metodologiczne, które może okazać się użyteczne w badaniach treści i recepcji neoseriali. Problematyce oscylującej wokół seriali poświęcił swoje wystąpienie również przedstawiciel komitetu organizacyjnego Zjazdu dr Dawid Junke. Badacz zwrócił uwagę na pracę wykonywaną przez showrunnerów, odgrywających we współczesnym przemyśle telewizyjnym rolę podobną do reżyserów-autorów, jako że firmują swoimi nazwiskami szeroko zakrojone projekty medialne. W badaniach nad autorstwem seriali telewizyjnych reprezentant Uniwersytetu Wrocławskiego, jako szczególnie przydatną wskazuje perspektywę krytycznych studiów nad przemysłami medialnymi.

Rolę odbiorców w funkcjonowaniu współczesnej medialnej konwencji komunikacyjnej scharakteryzowała prof. dr hab. Janina Hajduk-Nijkowska z Uniwersytetu Opolskiego. Kulturoznawczyni analizowała funkcjonowanie odbiorców we współczesnej kulturze medialnej, podjęła także aktualny problem mediatyzacji wojny w epoce Internetu i podkreśliła rolę smartfona, który w rękach konkretnych ludzi stał się „narzędziem walki” w czasie panującej dezinformacji. Reprezentujący Uniwersytet w Białymstoku dr hab. Konrad Chmielecki swoje wystąpienie poświęcił kulturze wizualnej selfie rozpatrywanej z perspektywy „tożsamości wizualnej”. Medioznawca, omawiając m.in. *performance* „The Reincarnation of Saint ORLAN” francuskiej artystki ORLAN, analizował problematykę selfie w kontekście *visual identity*, która funkcjonuje w bioobrazach nieprzypominających już dzisiaj, według badacza, przedstawień wizualnych czy symulacji, lecz będących raczej replikami – „żywymi kopiami” organizmów żywych, efektem klonowania obrazów, tworzonymi za pomocą dokonań informatyki i biocybernetyki.

Następny prelegent, dr Jerzy Stachowicz z Uniwersytetu Warszawskiego, zwrócił uwagę na proces nieustannego pojawiania się, zanikania i przekształcania praktyk kulturowych powiązanych z technologiami mobilnego Internetu i telefonu. Badacz zaproponował, aby do opisywania i badania praktyk kultury cyfrowej na pograniczu

piśmienności i oralności wprowadzić termin „nowa lektooralność”, nawiązujący do ustaleń brytyjskiego antropologa Jacka Goody’ego. Kolejno, referat dotyczący badań nad piosenką (*song studies*) w optyce współczesnego kulturoznawstwa medialnego, wygłosił piszący te słowa. W wystąpieniu zaakcentowano widoczny na przestrzeni ostatnich lat wzrost zainteresowania studiami na kulturą/kulturami muzyki popularnej w obrębie rodzimych badań akademickich, a także podkreślono potrzebę pogłębionych analiz m.in. ideologicznych, ekologicznych i (anty)wojennych dyskursów w utworach muzyki popularnej. Jako przedostatnia referentka w panelu głos zabrała, reprezentująca Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dr Dagmara Jaszewska, która przedmiotem swoich rozważań uczyniła *social media* traktowane jako kuźnia rodzicielstwa przyszłości na przykładzie grup trudnego rodzicielstwa na portalu społecznościowym Facebook. Badaczkę interesował wpływ nowych technologii na budowę rodzicielskich wiosek, aksjologiczne przesłanki oraz proces generowania w wirtualnej wspólnocie „wybieranych tradycji” i ich aplikowania w internetowej społeczności.

Ostatnia prelegentka w omawianym panelu, mgr Katarzyna Staniuk z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, w swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na nowe modele twórczości w kontekście rozwoju sztucznej inteligencji. Badaczka dostrzegła problematyczność sytuacji, w której człowiek przestaje być jedynym twórcą; zastanawiała się także nad odpowiedzią na pytanie, do jakiego stopnia AI uczestniczy w kształtowaniu współczesnej kultury. Problematyka związana z rozwojem sztucznej inteligencji stanowi aktualnie jeden z obszarów wymagających sukcesywnych, szeroko zakrojonych, transdyscyplinarnych badań akademickich.

Osadzone w różnych paradygmatach i ujęciach teoretyczno-metodologicznych rozważania uczestniczek i uczestników panelu podsumowała prof. Agnieszka Ogonowska, kierując szczególną uwagę na kwestie dotyczące statusu kulturoznawstwa medialnego jako subdyscypliny naukowej i wykorzystywanych w tym obszarze metod badawczych. Organizatorka sesji postawiła także otwarte pytania o to, w jaki sposób kulturoznawstwo medialne wytwarza wiedzę praktycznie użyteczną oraz jak badacze widzą dalsze perspektywy rozwoju medialnego kulturoznawstwa. Ponadto medioznawczyni zaprosiła panelistki oraz panelistów do współpracy przy kolejnych projektach wydawniczych podejmowanych przez Redakcję kwartalnika „Studia de Cultura”, a także wydarzeniach konferencyjnych organizowanych przez Katedrę Mediów i Badań Kulturowych oraz Ośrodek Badań nad Mediami Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.